

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De motibus iracundiæ, & doloris. Eius motus vim arduam, & præstantem
esse, primordia à poetis data. Capvt XXVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

contemptus Christianarum decor, & man-
fuctudo virtutum, Christianique Domini heroi-
ca quadam imitatio.

& pectus Agamemnonis cui bretur.
Ista verò quem genium habent, quam ex-
celse, quam acerbè, quam heroicè collecta.

De motibus iracundia, & doloris.

Eius motus vim arduam, & praestantem esse,
primordia a poetis data.

CAPVT XXVII.

Flmina sub Ioue sumi (inquit ille) Enim-
uerò, non omnium est oratorum, graues
illos, & accensos iracundiaè motus, heroicis
viribus, & lacertis intorquere.

Hic *Ma-tem tunica tecum adamantina* ostē-
dere oportet, hic tonare, fulminare, & permif-
cere oportet omnia. Et quis hoc satis dignè
praestiterit, nisi cui ingenium acre, ycelox,
igneum, sublime, excitatum: vox, lacerti, vi-
res, pondus yulius, frontis rigor, fulgor oculo-
rum, & cætera, quæ ad huiusmodi affectus
concurrunt.

*Meus ira-
cundia he-
roica affi-
ciles.*

Multi fortasse Alexandrum in pueritiæ
rudimentis lyra proludentem depinxerunt,
pauci fulminantem expricere, ludicra quæ-
dam amatoria, vel etiam mites honesta a-
micitia blanditias, & suaves illos, atq; vi ita
dicam, byssinos affectus, satis bellè permulti
reddere solent: At frementis iracundiaè toni-
trua, flammæ, & ignes aptè fingere, paucorū
est, & magnum sublimis eloquentiaè argu-
mentum. In quo certe dicendi genere quan-
tum posset magnus vbiq; dicendi artifex
Homerus, in Achillis iracundia effingenda
satis declarauit. Quam enim sublimis est, &
heroicus, vt cæteros omitam, hic motus Ac-
hillis aduersus Agamemnonem.

*Homerus in
iracundia
exp. imenda
geniosus.*

Ω μοι ἀναδείλω ὄπταιμένε, κερδαλέο
φρασι, &c.

Erumpunt ista ex intimo pectore. planè la-
certosa: Primum, quàm aptè grauem, & Hero-
icum gemitum exprimit in dolore iracun-
dia: deinde, quod in ciuili vita apud veteres
summum habebatur probrum, statim impu-
dentiam obijcit admodum ἀμφοτερές, neque
enim impudentem duntaxat, sed ἀναδείλων ἰ-
πιμίνων. impudètia, quasi veste indutum di-
cit: ad summum grande illud vocabulum κερ-
δαλέο, sententiam claudit, quo ira tāquam
maiori vehiculo rapitur, vt fortius in aures,

Οἴνεαρες, κινῶς ὀμματ', ἔχων κραδίην
δι' ἐλάφοιο.

& Δημοβόρο βασιλεύς, ἐπεὶ οὐ τι δαίνοι-
σιν ἀνάσσεις

Ἡ γὰρ ἀν' Ἀχίλλεω ἔδον ὕστατα λαβήταμο.

Vino grauis, probrum Regi quam ignomi-
niosum, quod verò subsequitur, quàm oppor-
tunè, & loco, *Canis oculos habens, & cor cerui*,
canis scilicet oculos, ob inuidentiam alienæ
felicitatis, & rapacitatem: Cor cerui, ob ani-
mum in prælijs, & congressibus deictum. Hæc
iuuenem ira, & zelotypia stimulis percitum
praclare exprimunt. Agamemnonis verò ira
grauior est, & planè regii. Nam cum discessit
Achilles minaretur, generose respondet.

Φεύγε μάλ' εἶποι δούμος ἐτασσύται οὐδέ
σ' ἔγωγε:

Λίσσομαι εἶνεκ' ἐμῆν μένειν παρ' ἔμοιγε,
χ' ἄλλα:

Οἴκε με τιμήσσει μάλα δ' ἡμίκτη Ζεὺς

*Fuge citò quocumque animus impulerit, nun-
quam te deprecabo, vt u. et gratia p. aneas.*

Hæc a contemptum ambitiosi Principis,
qui rotam Græciam suis armis sustentari ex-
istimabat, sufficiunt. Iam illud quantè est
dignitatis.

— *Quid me sunt alij, qui me horrent,*

Maximè verò omnium Consiliarius Iupiter.

Ex Homeri fonte Tragici poetæ, Græci,
Latini hauserunt, qui in istis affectibus ex-
primèdis, admirabiles, vt post hæc videbimus,
habent emissiones. Quo spiritu enim Medæa
Euripidis intorquet.

Οὐ γὰρ μάτην δέσποιναν, ἦν ἐγὼ σέβω

Μάλας πάντων, ἐξ ἑμυερῶν εἰλόμω

Ἐκάλω μοχοῖς ναύσταβέσας ἐμῆς,

Χάριον τις αὐτ' ἐμὸν ἀλγύνη κέαρ.

Πικροὺς δὲ ἐγὼ σφιν, καὶ λοχλοὺς δῆτω

γέμεις.

& cætera, quæ ibidem fusiùs.

Non pe. Dominam, quam ego veneror supra

omnes Deos. Hoc iusiurandum, excelsam

ostendit iracundiam in heroïna: deinde sub-

limius quod adiungit, opem adiutricem

meorum, quasi ipsa Hecate in eius foret mini-

sticia:

*Euripid. in
Medea.*

fieri: iam illud, quam toruum, & minax.

Nemo cum suo gaudio meum contrahit animum:

Illis ego acerbis, & funestas praeparo nuptias. & caetera. Eodem spiritu Sophocles.

Ἰτ' ὠ τὰ χεῖρ' ἀποίνου: Ἐργυρῶδες,

Ἦε: ἔοδε, καὶ πέδ' ἔοδε πᾶνδ' ἡμῶν σπαρῶ.

Ite, o veloces, & ultrices furia,

Gustate, nec parcite unius se exercitui, & reliqua.

Sed, qui omnium tragicorum ingenia expressit, & saepe vicit Seneca, quantus est, & quam faelix in istis imaginibus, quis hic poetæ mentem vehementi quodam turbine affaram rapi, & torqueri non diceret?

— Audite hoc scelus,

Quocumq; diffugistis, audite inferi:

Audite terra, nonq; Tartara grauis.

Et atra nubes uocibus nostris uacat.

Et, Conuulsae mundam, bella uentorum undique:

Committite, & omni parte uolentium in-tona.

Et, Non sic furore cessit exitus pudor.

Populos ut omnes in pio asiecti fugem.

Arma, arma Theben, flagro propece mihi,

Reserte manus tela: si remaneat furor,

Pater recedo, mortis inueniam ut in.

& caetera infinita.

Neque uero istis etiam aculeis, quanquam mitiori uir ingenio uacat Virgilius. Hac generosam, & amarulentam iram sapiunt.

Sanguine Troiani, & Rutulo doctabere Virgo:

Et Billona manet reprobus: nec face tantum

Ciffas praegnans, igne ens: a iugales.

Quin item Venari partu suus, & Paris alter.

Funesaque iterum recidiua in Pergama tadda.

Certe excellunt in istis motibus poetæ, tum furore insito, tum armenti libertate.

Non omnia licent oratoribus, qui Musas colunt seueriores, multa tamen a poetarum gente in isto expressere: & Marcus quidem Tullius, Tragicorum assidua lectione pectus compleuit suam: Demosthenes tantus in affectibus poetarum imitator fuit, ut illi etiam interdum uersus graues, & iracundi excideret. Atq; ita ingenium formatur a poetis, sed postea oratoria falce rescanda sunt

permulta, & ciuilibus prudentiæ adiumentis eliminanda, quæ affectuum cognitio, & tractationis modus suggereret.

De natura Ira.

CAPVT XXVIII.

Ira hic est, & uehemens affectus, *Ἰμαχ* & *καὶ ἀκίχη*, ut appellatur a Platone, qui nisi rationis firmitas coerceatur, quantas solet excitare tragedias! Hæc autem erit optima iracundiæ ratio, si à virtutis amore proficiscatur, & in improborum uictoria potius, quam ipsos homines excandescat.

D. Augustinus epist. 115. ad Nebridium ita de hoc affectu est philosophatus.

Ira est turbulentus appetitus auferendi ea, quæ facilitatem actionis impediunt. Itaque plerumque non hominibus tantum, sed calamo irascimur in scribendo, cumque collidimus, atque frangimus: & aleatores tessaris, & pictores penicillo, & cuique instrumento quilibet, ex quo difficultatem se pari arbitrat. Hac autem assiduitate irascendi se crescere etiam medici affirmant. Cremeto autem fellis, rursus, & facile, & prope nullis causis existentibus irascimur.]

Definitur ab Aristotele appetitio cum dolore coniuncta, eius quæ sperari potest uisionis, propter apertum, aut certe existimatum nostrum, nostrorumque contemptum.

Primum appetitio est, & ea uehemens, atque incitata. Deinde cum dolore: Grauius enim intus præcordijs affliguntur irati, ut ipsa uideantur pectora rumpere, quod diserte notat Lucretius.

Sed calidè plus est olis, quibus acris corda,

iracundaque mens facile effruescit in ira.

Quo genere in primis uis est uolentia leonum:

Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes,

Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

Quem dolorem satis indicat uultus teret, nunc subito retrorsum sanguine fugato expallescens, nunc in os omni colore, ac spiritu uerso subrubicundus, & cruento similis, uenis tumentibus, oculis nunc trepidis, & hæ-

Senec. in Thyeste.

In Hecule furio.

Virg. 7. Aeneid.

Arist. 2. Rhetor.

Lucret. li. 3.